

Pisarek-Małysek, Katarzyna

Naczynia odkryte w 1973 roku na wzgórzu Czwartek w Lublinie

Archeologia Polski Środkowowschodniej 8, 337-339

2006

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

KATARZYNA PISAREK-MAŁYSZEK

NACZYNIA ODKRYTE W 1973 ROKU NA WZGÓRZU CZWARTEK W LUBLINIE

Prezentowane dwa naczynia, prawie w całości zachowane, pochodzą z ratowniczych badań wykopaliskowych przeprowadzonych na wzgórzu Czwartek w Lublinie, w terminie od 16 VIII do 19 IX 1973 roku, przez Marię Sułowską, pracownika Katedry Archeologii Polski Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego (M. Sułowska 1975, s. 153-157; 1986, s. 57-66). Niestety, badaczce nie udało się opublikować odkrytych wówczas zabytków¹. Obecnie materiały te przechowywane są w Zakładzie Dokumentacji i Opracowania Zbiorów Materialnych Instytutu Historii KUL. Prowadzone w Zakładzie prace związane z inwentaryzacją i opracowaniem artefaktów pozwalają na stopniowe udostępnianie wyników badań na łamach naukowych periodyków. Oba naczynia oznaczono metryczką: Lublin – Czwartek, odc. 2, zespół palenisk i korytarza.

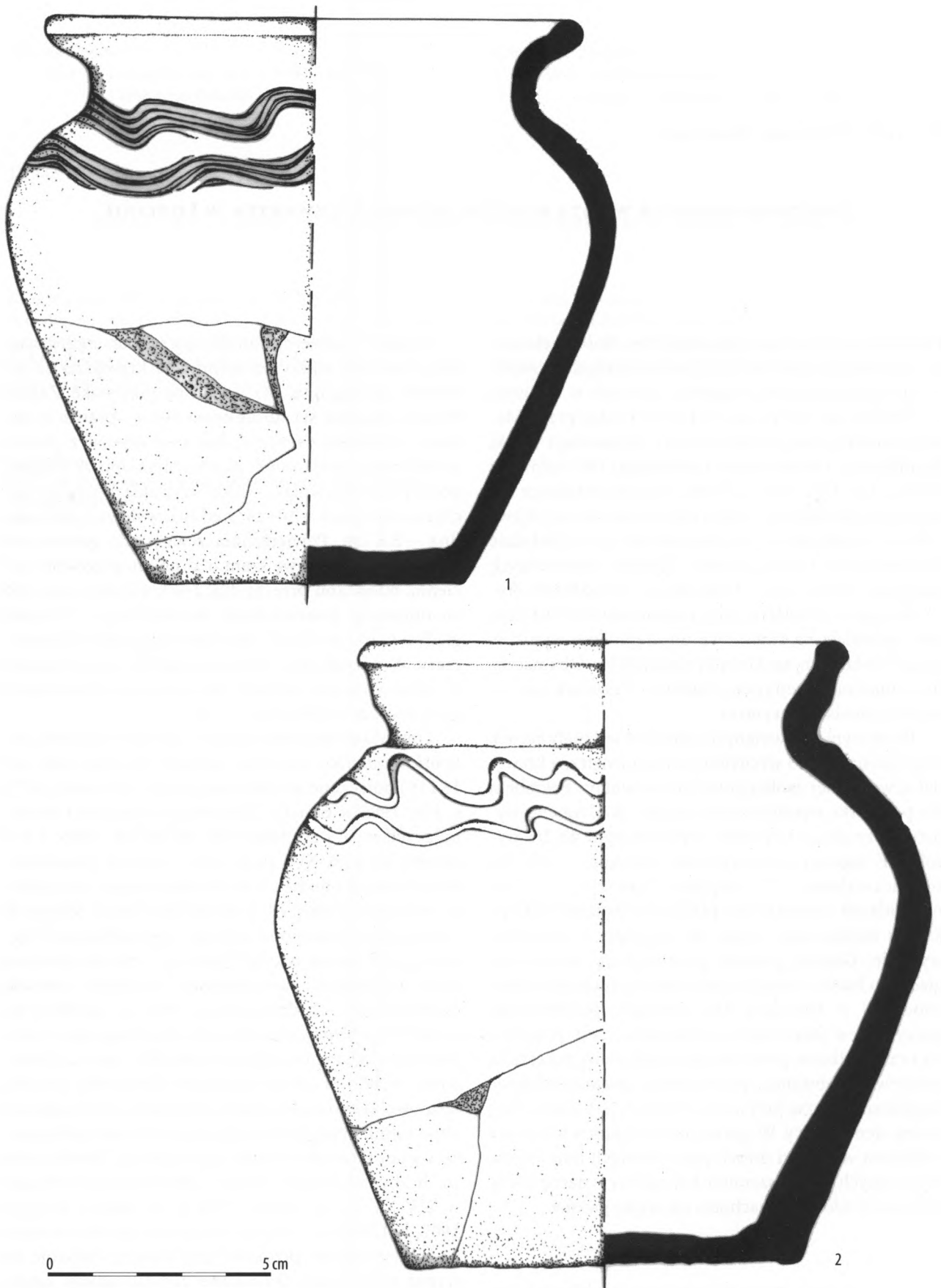
Pierwszym z omawianych zabytków jest mały garnek z wylewem mocno wychylonym na zewnątrz, o krawędzi zewnętrznej zaokrąglonej, od wewnątrz z wrębem dla pokrywki, wyodrębnionej szyjce i dość mocno wydętym brzuścu, z załosem umieszczonym na 2/3 wysokości². Jego wymiary wynoszą: wysokość – 12,5 cm; średnica wylewu – 11,5 cm, dna – 7 cm (ryc. 1: 1). Dno naczynia od zewnątrz jest płaskie ze śladami podsypki, bez zaznaczonej stopki, od wewnątrz – delikatnie wypukłe. Garnek posiada powierzchnię zewnętrzną gładką, o barwie szarej i ciemnoszarej, miejscami przechodzącej w brunatną. Od wewnątrz powierzchnia naczynia jest szara bądź ciemnoszara, część przydena oraz środkowe partie brzuśca częściowo pokryte są warstewką substancji pochodzenia prawdopodobnie organicznego (tzw. przywary). Przełom jest szary, miejscami ciemnoszary. W górnej partii brzuśca widoczny ornament w postaci dwóch pasm falistych linii rytych, wykonanych przypuszczalnie kilkuzębny narzędnikiem. Miejscami zdobienie zachodzi na szyjkę garnka.

Drugie z prezentowanych naczyń to średni garnek, o wylewie lekko rozchylonym, z krawędzią na zewnątrz zaokrągloną, bez wrębu na pokrywkę. Załosem brzuśca znajduje się stosunkowo nisko – prawie w połowie wysokości naczynia; dno – od zewnątrz płaskie z widocznym dookólnym pierścieniem oraz ze śladami podsypki, od wewnątrz – lekko wypukłe. Wymiary naczynia: wysokość – 14 cm; średnica wylewu – 10,5 cm, dna – 8,8 cm. Powierzchnia zewnętrzna garnka jest gładka, posiada barwę szarą o zimnym, stalowym odcieniu, miejscami przechodzącą w kremowo-szarą lub ciemnoszarą, powierzchnia wewnętrzna – również gładka, szara; przełom – dwubarwny, jasno- i ciemnoszary. W górnej części brzuśca znajduje się ornament w postaci dwóch falistych linii rytych, wykonanych przy pomocy radełka (ryc. 1: 2).

Omawiane naczynia zostały odkryte w zespole palenisk w odcinku 2, na który składały się dwie jamy (nr 18 i 19) połączone korytarzem (por. M. Sułowska 1975, s. 154; 1986, s. 60-61). Chronologię obu jam i występujących *in situ* artefaktów M. Sułowska (1986, s. 61) ustaliła na wiek XIV, przy czym z dużym prawdopodobieństwem można uznać, że interesujące nas zabytki pochodzą z jamy 18, w której obok żużli żelaznych i szklanych odnaleziono ostrogę z gwiazdką oraz fragmenty kilkunastu naczyń (była to ceramika siwiona oraz technicznie zaawansowana ceramika wypału utleniającego). Za datowaniem obydwu garnków na wiek XIV przemawiają ich cechy morfologiczne. Cienkościenne naczynia wykonane zostały z gliny z dodatkiem drobno- i średnioziarnistej domieszki metodą taśmowo-ślizgową. Następnie poddano je dokładnemu obtaczaniu. Brzeg pierwszego z prezentowanych garnków ma zaznaczony wręb na pokrywkę. Zwiększenie się liczby tej drugiej formy odnotowujemy właśnie w XIV-XV w. (A. Hunicz 1984, s. 28; także J. Kruppé 1967, s. 120-121). Szara, a miejscami kremowo-szara bądź ciemnoszara powierzchnia ścianek wskazuje na wypał redukcyjny. Omawiane zabytki należy zatem łączyć ze wzmiankowaną przez Sułowską ceramiką siwioną. Przedstawione powyżej cechy obydwu garn-

¹ Wspominałam o tym już we wcześniejszych publikacjach (por. K. Pisarek-Małysek 2002, s. 30; 2003, s. 87-102; 2005, s. 251-252).

² Klasyfikacja naczyń według J. Kruppégo (1961, s. 48).

Ryc. 1. Lublin-Czwartek. Naczynia. Rys. J. Józwiak.

ków są charakterystyczne dla naczyń datowanych na okres późnośredniowieczny (por. S. Hoczyk-Siwkova 1971, cz. 1, s. 208, 212, 213, 221; także A. Hunicz 1984, s. 10, 25). Z kolei umieszczone w górnej części brzuśców ornamenty rytych linii falistych występowały zarówno w młodszych fazach wczesnego średniowiecza, jak i w późniejszym okresie (A. Hunicz 1984, s. 10).

Był to motyw zdobniczy dość często pojawiający na zabytkach ceramicznych odkrywanych podczas badań archeologicznych, prowadzonych w Lublinie na Starym Mieście (m.in. J. Józwiak 2000, s. 48), Wzgórzu Zamkowym oraz Kirkucie (S. Hoczyk-Siwkova 1971, s. 41; A. Hunicz 1984, s. 10).

LITERATURA

- Hoczyk-Siwkova Stanisława
1971 *Formowanie się wczesnośredniowiecznego ośrodka miejskiego w Lublinie. Część 1 i 2* (maszynopis pracy doktorskiej przechowywany w Archiwum Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie).
- 1974 *Sprawozdania z badań Lublina przedlokacyjnego*. Sprawozdania Archeologiczne 26, s. 97-113.
- Hunicz Andrzej
1984 *Studia z archeologii średniowiecznego osadnictwa*. Lublin 1984.
- Józwiak Jadwiga
2000 *Stan opracowania ceramiki wczesnośredniowiecznej pozyskanej podczas badań na Starym Mieście w Lublinie w latach 1973-1996, Cz. 1: Tekst* (maszynopis pracy magisterskiej przechowywany w Archiwum Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie).
- Kruppé Jerzy
1961 *Studia nad ceramiką XIV wieku ze Starego Miasta w Warszawie*. Wrocław-Warszawa-Kraków.
- 1967 *Garncarstwo warszawskie w wiekach XIV i XV*. Wrocław-Warszawa-Kraków.
- Pisarek-Małyszek Katarzyna
2002 *Skarby archeologiczne*. Przegląd Uniwersytecki 14, nr 6 (80), listopad-grudzień, s. 30.
- 2003 *Zabytki archeologiczne z Instytutu Historii KUL*. Zeszyty Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego 46, nr 1-2 (181-182), s. 87-102.
- 2005 *Wczesnośredniowieczne naczynie pochodzące z badań Marii Sułowskiej na wzgórzu Czwartek w Lublinie*. Archeologia Polski Środkowoschodniej 7, s. 251-252.
- Sułowska Maria
1975 *Czwartek w Lublinie*. Z Otchłani Wieków 41: 3, s. 153-157.
- 1986 *Sprawozdanie z badań archeologicznych na Czwartku w Lublinie w 1973 r.* Biuletyn Lubelskiego Towarzystwa Naukowego. Folia Societatis Scientiarum Lubliniensis. Humanistyka 25: 2 (1983), s. 57-66.

KATARZYNA PISAREK-MAŁYSZEK

VESSELS FOUND IN 1973 AT THE CZWARTEK HILL IN LUBLIN, LUBELSKIE PROVINCE

SUMMARY

A report presents a description of two late medieval clay pots extracted from hearths of pit objects, uncovered in the course of excavations carried out in 1973 by Maria Sułowska at the Czwartek hill in Lublin. The artefacts obtained during the investigations were not published in majority. Now successively realized order works, cataloguing and describing of materials

coming from earthworks at the Czwartek, make possible their presentation in form of a scientific article. More, a perspective to supplement the emptiness marked in our knowledge about the medieval occupation phase of the Czwartek hill which was one of the historic suburb of the foundation town in Lublin, has occurred.

Dr Katarzyna Pisarek-Małyszek
Katedra Archeologii Polski
Instytut Historii KUL
Al. Raclawickie 14
20-950 Lublin
kpisarek@kul.lublin.pl